

19. Третяк А. М. Управління земельними ресурсами / А. М. Третяк, О. С. Дорош – Вінниця: Нова Книга, 2006 – 360 с. – (Навч. посібник)

20. Лейба Л. В. Правове регулювання вирішення земельних спорів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06/ Л. В. Лейба – Харків, 2005. – 20 с.

УДК 334.72.004.26

Н.О. Коваленко

к. пед. н., доцент

*Кіровоградської льотної академії
національного авіаційного університету*

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ БІЗНЕС-ПЛАНУ ФІНАНСОВОЇ САНАЦІЇ АВІАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена дослідженню технологічних особливостей побудови бізнес-плану фінансової санації авіаційного підприємства, обґрунтуванню його структури та змістових елементів з урахуванням галузевої специфіки.

Ключові слова: *авіаційне підприємство, бізнес-план, фінансова санація.*

Статья посвящена исследованию технологических особенностей построения бизнес-плана финансовой санации авиационного предприятия, обоснованию его структуры и содержательных элементов с учетом отраслевой специфики.

Ключевые слова: *авиационное предприятие, бизнес-план, финансовая санация.*

The article deals with the technological features of the construction of the business plan of financial reorganization aviation company, the rationale for its structure and content 'with the industry specifics.

Key words: *Aviation Enterprise, a business plan, financial reorganization.*

Постановка проблеми. Значна частина авіаційних підприємств України на сучасному етапі розвитку економіки перебуває у досить скрутному фінансовому становищі. Криза неплатежів, неспроможність розрахуватися за власні борги, брак коштів задля адаптації до нових умов господарювання призвели до майже повної зупинки багатьох авіакомпаній. Для виведення їх із кризового стану було розроблено певні програми, заходи та процедури, описані й затверджені в законодавчому порядку.

У системі заходів, спрямованих на виведення авіакомпаній з кризового фінансового стану важлива роль належить санації, або фінансовому оздоровленню. Як і кожний проект, що потребує залучення зовнішніх джерел фінансування, проект фінансового оздоровлення потребує складання відповідного бізнес-плану, тобто документу, який визначає цілі та розкриває процес проведення санації авіапідприємства-боржника.

Розробка бізнес-плану для України є досить новою технологією обґрунтування підприємницького рішення. Нами встановлено, що бізнес-план фінансового оздоровлення авіапідприємства, хоч і має ознаки, логіку побудови та загальну структуру стандартного бізнес-плану, проте, відрізняється певними особливостями, які випливають із самої суті та специфіки проведення санації, а також сфери діяльності.

Нами встановлено, що у економічній науці питанню фінансової санації приділено значну увагу, однак, на даний час залишається не обґрунтованою структура та змістові елементи бізнес-плану фінансової санації авіаційного підприємства з урахуванням галузевої специфіки. Виявлена проблема, на нашу думку, свідчить про її актуальність та необхідність проведення дослідження націленого на визначення технологічних особливостей структури за змістового обґрунтування елементів бізнес-плану фінансової санації авіаційного підприємства із урахуванням специфіки галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспектам питанню фінансової санації присвячені численні праці вітчизняних та зарубіжних науковців О.Андрєєва [1], С.Барроу [2], І.Бланк [3], О.Терещенко [4], Вимоги до організації та процедури проведення санації регламентовані Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [5].

Економічний словник трактує поняття санації як систему заходів, що здійснюються для запобігання банкрутством промислових, торгових, банківських монополій [6]. Деякі із вітчизняних авторів (наприклад І.О.Бланк) із санацією ототожнюють заходи щодо залучення зовнішньої фінансової допомоги, які спрямовані на запобігання оголошенню підприємства-боржника банкрутом та його ліквідації [3]. Відомий фахівець у галузі банкрутства М.І.Тітов [7] пропонує таке законодавче визначення санації: санація – це оздоровлення

неспроможного боржника, надання йому з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (у тому числі зарубіжних) фінансової допомоги, спрямованої на підтримку діяльності боржника і запобігання його банкрутству.

Проте, ми вважаємо, що зазначені дефініції не у повній мірі характеризують поняття фінансової санації, ми вважаємо, що дана дефініція характеризується як система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості та конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді.

Напрямки застосування бізнес-планування представлені Л.Агафонова [8], Дж.Ковелло [9], С.Покропівний [10], С.Соболь [10], Г.Швиденко [10], В.Попов [11].

Однак, у той же час, незважаючи на накопичені наукові здобутки економічної науки питанню обґрунтування процедури санації авіаційного підприємства не приділено достатньої уваги, залишаються не обґрунтованими й не адаптованими до специфіки авіаційної галузі структура та змістові елементи бізнес-плану, що дозволяє стверджувати, досліджувана проблема є актуальною, але ще не вирішеною.

Подальшого розвитку потребує конкретизація технології розробки структури та обґрунтування змісту елементів бізнес-плану фінансової санації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Стаття присвячена дослідженню технологічних особливостей побудови бізнес-плану фінансової санації авіаційного підприємства, обґрунтуванню його структури та змістових елементів з урахуванням галузевої специфіки.

Виклад основного. Динаміка економічної кризи України привела до дестабілізації функціонування авіаційних підприємств, більшість з яких змушені здійснювати діяльність за нерентабельних умов – використання застарілого парку повітряних суден, висока собівартість перевезень, як наслідок, високі тарифи, здійснення діяльності на комерційно не вигідних повітряних лініях, неконкурентоспроможна якість послуг та інші негативні явища призвели до зупинення діяльності численних авіакомпаній України, їх поглинання закордонними авіаційними альянсами, підписання економічно збиткових пухлих угод з перевізниками-конкурентами.

Такі кризові комплекси підприємств галузі цивільної авіації потребують сторонньої допомоги для налагодження нормальної та прибуткової господарської діяльності. Для виведення їх із кризового стану було розроблено певні програми, заходи та процедури, описані й затверджені в законодавчому порядку. Одним із ефективних механізмів виведення підприємства із стану фінансової кризи є фінансове оздоровлення.

Фінансове оздоровлення авіапідприємства (санація) – це комплекс послідовних взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного та соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності.

Процес санації здійснюється з метою залучення стороннього капіталу із зовнішніх джерел, який надалі цільовим методом направляється на розвиток авіакомпанії.

Документальним втіленням підприємницького задуму процесу санації авіакомпанії є бізнес-план, оскільки у бізнес-плані формулюються перспективи та поточні цілі реалізації ідеї, оцінюються сильні і слабкі сторони бізнесу, наводяться результати аналізу ринку та його особливостей, викладаються подробиці функціонування підприємства за цих умов, визначаються обсяги фінансових і матеріальних ресурсів для реалізації проекту.

Однак, у випадку проведення санації бізнес-план є тим документом, який визначає цілі та розкриває процес проведення санації підприємства-боржника. Як правило, бізнес-план фінансового оздоровлення розробляється зазвичай представниками санатора, підприємства-боржника та незалежної аудиторської фірми.

Нами визначено, що бізнес-планування є ефективним, але новим інструментарієм у економічній діяльності підприємницьких структур. Бізнес-план фінансової санації авіапідприємства має специфічні особливості, як за елементним, так і за змістовим складом, й відповідно, потребує адаптації до специфіки галузевої діяльності. Відтак, дослідження за даним напрямком й обґрунтування технологічних особливостей структури та змістових елементів бізнес-плану фінансової санації авіапідприємства є актуальним та відповідає вимогам практики.

Встановлено, що бізнес-план фінансового оздоровлення авіапідприємства, хоч і має ознаки, логіку побудови та загальну структуру стандартного бізнес-плану, проте, відрізняється певними особливостями, які впливають із самої суті та специфіки проведення санації.

На нашу думку, технологічні особливості побудови структури бізнес-плану фінансової санації авіапідприємства містяться як у його структурі, так й у змістовому обґрунтуванні елементів документу.

Надалі представляємо структуру бізнес-плану фінансової санації авіаційного підприємства із обґрунтуванням змістових елементів. Оскільки бізнес-план санації авіапідприємства покликаний передовсім обґрунтувати потребу в коштах для фінансового оздоровлення авіакомпанії, то найпершою та найголовнішою його особливістю є докладна оцінка кризового стану підприємства. Ці відомості подаються як перший розділ бізнес-плану (після резюме) і містять:

- загальну характеристику авіапідприємства;
- оцінку його фінансового стану;
- опис тих «вузьких місць» та «проблемних зон», що призвели до кризового стану.

Другим розділом, характерним саме для цього виду бізнес-плану, є обґрунтування основних параметрів фінансового оздоровлення. Цей розділ містить такі дані:

- обґрунтування концепції та форми санації;
- обґрунтування джерел фінансування проекту;
- розрахунки потреби підприємства у фінансових ресурсах;
- прогнозні результати реалізації проекту.

Обґрунтування концепції санації відіграє чи не найважливішу роль під час розробки бізнес-плану, адже вона відображає ідеологію здійснення передбаченого оздоровлення, визначаючи його майбутні напрями та форми. На вибраній концепції санації будуються всі наступні обґрунтування як напрямів діяльності, так і джерел та розмірів потрібних фінансових вкладень.

Так, за «оборонної» концепції санацію спрямовано на скорочення обсягів операційної діяльності та на залучення зовнішньої фінансової допомоги для відповідної реструктуризації авіапідприємства, в процесі якої воно позбавляється певних структурних підрозділів, незавершених капітальних вкладень та інших видів активів у цілях фінансової стабілізації.

За «наступальної» концепції наявна орієнтація на диверсифікацію операційної діяльності, яка має збільшити розмір грошового потоку за рахунок зростання ефективності господарської діяльності. У такому разі кошти та оздоровчі заходи спрямовуються на розширення напрямків авіаційних перевезень, географії польотів та вихід на нові ринки діяльності. Як бачимо, за різних концепцій бізнес-план набуває зовсім різного спрямування.

Виходячи з вибраної концепції фінансового оздоровлення обґрунтовується прийняття рішення про конкретну форму здійснення заходів та джерела їх фінансування.

Існують дві форми можливого вибору:

1) санація авіапідприємства, спрямована на рефінансування його боргу. Така санація здійснюється, щоб допомогти підприємству усунути свою неплатоспроможність у тому разі, коли його кризовий стан ідентифіковано як тимчасовий та такий, що не має катастрофічного характеру;

2) санація авіапідприємства, спрямована на його реорганізацію. Така санація здійснюється за глибокого кризового стану авіакомпанії та потребує здійснення низки організаційних процедур, спрямованих на створення ефективніших організаційних форм його господарської діяльності.

Друга форма проведення санації є складнішою та масштабнішою, вона потребує додаткових даних для розрахунків та визначення потрібних заходів, а тому й відповідний бізнес-план матиме певні особливості, що будуть розглянуті далі.

Ще одним специфічним розділом санаційного бізнес-плану є проектний. Він характеризує:

- заходи для відновлення платоспроможного попиту авіапідприємства;
- заходи для загальної підтримки ефективності господарської діяльності об'єкта санації.

Далі бізнес-план будується за звичайною схемою і містить такі підрозділи:

4. Дослідження ринку.
5. Маркетинг-план.
6. Виробничий план.
7. Організаційний план.
8. Оцінка ризиків.
9. Фінансовий план.

Після складання бізнес-план фінансового оздоровлення має пройти процедуру його затвердження. Спочатку готовий бізнес-план має бути розглянутий усіма зацікавленими сторонами (підприємством-боржником, його кредиторами та санаторами). Після цього за згодою всіх цих сторін він затверджується та береться до виконання.

Мета фінансового оздоровлення вважається досягнутою, а відповідно, і розроблений бізнес-план ефективним, якщо за рахунок зовнішнього фінансування та реорганізаційних заходів буде нормалізовано господарську діяльність та відвернуто банкрутство й ліквідацію авіапідприємства.

Висновки. Проведене дослідження дозволило конкретизувати, динаміка світової кризи призвела до неможливості ефективного функціонування більшості авіакомпаній України, значна кількість яких знаходиться на межі кризового стану, що відповідно є суттєвою проблемою цивільної авіації України. Встановлено, дієвим механізмом виведення підприємства із кризового стану є процедура фінансового оздоровлення із залученням зовнішніх джерел фінансування. Конкретизовано, що однією із вимог проведення процедури фінансової санації є розробка бізнес-плану. Автором доведено, що економічна наука не у повній мірі відображає технологічні особливості структури та змісту бізнес-плану фінансової санації авіапідприємства, відповідно, напрямок дослідження є актуальним та практично корисним. У статті визначені технологічні особливості структури бізнес-плану фінансової санації авіапідприємства, обґрунтовані його змістові елементи з урахуванням специфіки діяльності.

Перспективою подальшого дослідження даного напрямку є конкретизація системи показників ефективності проведення процедури фінансової санації авіапідприємства з урахуванням специфіки галузі.

Література

1. Андрєєва О.В. *Основи управління фінансовою санацією підприємств: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.]* / Андрєєва О.В., Пена Т.В., Федорова В.О. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 440 с.
2. Barrow C. *The business plan workbook: [the definitive guide to researching, writing up and presenting a winning plan]* / Barrow C., Barrow P., Brown R. – London: Kogan Page Publishers, 2008. – 6th edition, 416 p.
3. Бланк І.О. *Фінансовий менеджмент: учебн. курс. [для студ. вищих навч. закл.]* / Ігор Олександрович Бланк. – К.: Фінанси і статистика, 2011. – 656 с.
4. Терещенко О.О. *Фінансова санація та банкрутство підприємств: навчальний посібник* / Терещенко О.О. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
5. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: за станом на 04 лист. 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К.: Парлам. вид-во, 2012. – 11 с. – (Бібліотека офіційних видань).
6. *Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент, маркетинг, інформатика* / [ред.-упоряд. М. І. Молдованова]. – К.: Техніка, 2009. – 643 с.
7. Тітов М. І. *Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти* : [За наук. ред. В.М.Гайворонського] / Микола Ілліч Тітов – Х.: Консум, 2011. – 197 с. – (Економічна бібліотека).
8. Агафонова Л.Г. *Підготовка бізнес плану: практикум* / Агафонова Л.Г., Рога О.В. – К.: Т-во «Знання», 2010. – 158 с. – (Економічна серія; 3-тє вид., стер.).
9. Covello J. *Complete book of business plans: simple steps to printing powerful business plans* / Covello J., Hazelgren V. J. – Illinois: Sourcebook, 2011. – 506 p.
10. *Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: [навчальний посібник для студ. вищих навч. закл.]* / С.Ф. Покропивний, С.М. Соболев, Г.О. Швиденко, О.Г. Дерев'янка]. – К.: КНЕУ, 2010. – 379 с.
11. *Бізнес-план: вітчизняний і зарубіжний досвід* / [За ред. В.М. Попова]. – Х: Мрія, 2011. – 264 с. – (Серія «Економіка»: у 2-х ч., ч. 1).

Н.В. Федіна
здобувач

Львівського державного університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА РОЗУМІННЯ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА ЇЇ КОНЦЕПЦІЇ: ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Важлива роль у розвитку українського суспільства належить соціальній справедливості, яка в умовах поглиблення соціальної, політичної та правової реформ виступає визначальним чинником стабілізації суспільства, умовою подолання наслідків тоталітарного режиму, зародження цивілізованих засад розбудови української демократичної державності.

Ключові слова: *справедливість, розуміння справедливості, види справедливості, концепції.*

Важная роль в развитии украинского общества принадлежит социальной справедливости, которая в условиях углубления социальной, политической и правовой реформ выступает определяющим фактором стабилизации общества, условием преодоления последствий тоталитарного режима, зарождения цивилизованных принципов перестройки украинской демократической государственности.

Ключевые слова: *справедливость, понимание справедливости, виды справедливости, концепции.*

An important role in development of Ukrainian society belongs to social justice, which in the conditions of deepening of social, political and legal reforms comes forward the determinative of stabilizing of society, condition of overcoming of consequences of the totalitarian mode, origin of the civilized principles of reerecting of the Ukrainian democratic state system.

Key words: *justice, understanding of justice, types of justice, conception.*

Постановка проблеми. В історії розвитку людської цивілізації поняття справедливості мало різне змістовне навантаження – етичне, політичне, юридичне і використовувалося для закріплення політичного, морального, юридичного ставлення людини до дійсності, слугувало ідеологічним чинником для визначення соціально-політичних пріоритетів розвитку суспільства.